

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU TROSEDD AC ANRHEFN, 19 IONAWR 2023

Presenoldeb:

Y CYNGHORWYR: Elin Hywel (Cadeirydd)

Elwyn Edwards, Delyth Lloyd Griffiths, Annwen Hughes, Gwilym Jones, Linda Morgan, Edgar Owen, Llio Elenid Owen, Arwyn Herald Roberts, Elfed Powell Roberts, Peter Thomas a Gruffydd Williams.

Swyddogion yn bresennol:

Bethan Adams (Ymgynghorydd Craffu), Rhodri Jones (Swyddog Gwasanaeth Democratiaeth) ac Ellie Evans (Cynorthwywr Gweinyddol Gwasanaethau Democratiaeth).

Yn bresennol ar gyfer eitem 5:

Y Cyngorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant), Mannon Trappe (Uwch Reolwr Diogelu, Sicrwydd Ansawdd a Iechyd Meddwl) a Gwen Ffion Davies (Uwch Swyddog Gweithredol Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd a Môn).

Yn bresennol ar gyfer eitem 6:

Y Cyngorydd Dyfrig Siencyn (Arweinydd y Cyngor) a Sandra Lynne Thomas (Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn).

Yn bresennol ar gyfer eitem 7:

Y Cyngorydd Berwyn Parry Jones (Aelod Cabinet Priffyrdd a Bwrdeistrefol ac Ymgynghoriaeth Gwynedd) a Steffan Jones (Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol).

Yn bresennol ar gyfer eitem 8:

Y Cyngorydd Dafydd Meurig (Aelod Cabinet Amgylchedd), Dafydd Wyn Williams (Pennaeth Amgylchedd) ac Roland Thomas (Pennaeth Cynorthwyol Adran Amgylchedd).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriad gan y Cyngorwyr Kim Jones, Robert Glyn Daniels, Stephen Churchman, Beca Roberts a Rob Triggs.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

3. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 27 Hydref 2022, fel rhai cywir.

5. DIWEDDARIAD BLYNYDDOL GAN Y BARTNERIAETH DIOGELWCH CYMUNEDOL (GWYNEDD A MÔN)

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant, Uwch Reolwr Diogelu, Sicrwydd Ansawdd a Iechyd Meddwl ac Uwch Swyddog Gweithredol Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd a Môn. Tynnwyd sylw yn fras at y prif bwytiau canlynol:

- Nodwyd bod yr adroddiad hwn yn manylu ar y cyfnod 2021-22.
- Eglurwyd bod y bartneriaeth wedi cael ei sefydlu ar ddyletswydd statudol Awdurdodau Lleol i weithio mewn partneriaeth gyda'r heddlu, Gwasanaeth Iechyd, y Gwasanaeth Prawf a'r Gwasanaeth Tan ac Achub yn unol â Deddf Trosedd ac Anhrefn 1998 a Deddfau Heddlu a Chyfiawnder Troseddol 2002 a 2006.
- Esboniwyd bod y bartneriaeth yn edrych ar drosedd ac anhrefn, camddefnyddio sylweddau a lleihau aildroseddu.
- Adroddwyd mai blaenoriaethau'r bartneriaeth ar gyfer y flwyddyn 2023-24 oedd atal troseddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol, mynd i'r afael â throseddau treisgar a chyfundrefnau difrifol a hefyd i ddiogelu ac adeiladu cymunedau gwydn a chynnal diogelwch y cyhoedd.
- Datganwyd bod y bartneriaeth wedi wynebu heriau dros y flwyddyn ddiwethaf. Yn benodol, y bartneriaeth wedi colli ei holl grantiau gan eu bod wedi dod i ben neu wedi symud i lefel rhanbarthol (Gogledd Cymru gyfan). Yn ogystal, golygai datblygiadau technolegol bod mathau newydd o droseddau bellach wedi cyrraedd ardal Gwynedd a Môn. Er bod y siroedd hyn yn rhai o'r llefydd mwyaf diogel i fyw, roedd achosion o Gangiau Trosedd Cyfundrefnol (*Organized Crime Groups*) a llinellau cyffuriau (*county lines*) yn yr ardal gyda'r bartneriaeth yn ymwybodol ohonynt.
- Manylwyd bod siopladradau wedi cynyddu 53.8% yng Ngwynedd o'i gymharu â 2021/22. Credid bod hyn yn deillio o'r cynnydd cyffredinol mewn costau byw a disgwyliad i'r math yma o droseddu gynyddu yn y misoedd i ddod.
- Darparwyd crynodeb o waith y bartneriaeth dros y flwyddyn ddiwethaf:
 - Cynhaliwyd sesiynau hyfforddiant gan Uned Troseddau Economaidd yr Heddlu ar gyfer staff Awdurdodau Lleol sy'n gweithio gyda phobl fregus i dynnu sylw at sgamiau â defnyddwyr gan dwyllwyr
 - Cwblhawyd prosiect Strydoedd Mwy Diogel 2 ym Mangor gan osod 42 o gamerâu cylch cyfyng ychwanegol a mwy o oleuadau yn ardal Hirael/Deiniol o'r ddinas.
 - Cyflwynwyd Grŵp SOC (Troseddau Cyfundrefnol Difrifol) ar gyfer Gwynedd ac Ynys Môn.
 - Mynychwyd y grŵp rhanbarthol yn rheolaidd i ddatblygu Strategaeth Lleihau Niwed Alcohol yn y ddau Gyngor.
 - Sefydlwyd grŵp VAWG (Trais yn erbyn Menywod a Merched) ym mis Mawrth. Roedd y bartneriaeth yn mynychu cyfarfodydd yn gyson er mwyn rhoi mewnbwn i'r gwaith o feithrin hyder rhwng menywod a'r heddlu.
 - Datblygwyd Grŵp Cyflawni Atal Rhanbarthol.
 - Derbyniodd Cyngor Gwynedd Achrediad Rhuban Gwyn yn dilyn gwaith yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol.
 - Ymgynghorwyd gyda'r heddlu i archwilio'r posibilrwydd o ymestyn darpariaeth bresennol y Cynllun Mannau Diogel.
- Cadarnhawyd bod y prosiectau hyn oll yn parhau i redeg dros y flwyddyn nesaf a'r bartneriaeth am barhau i gefnogi holl gyfarfodydd a phrosiectau rhanbarthol. Roedd y bartneriaeth yn ymwybodol o argyfwng costau byw sy'n effeithio trigolion

Gwynedd a Môn ac edrych i weld sut gall y bartneriaeth leihau lefelau dwyn a siop ladrata yn y cyfnod nesaf.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion canlynol:

Gofynnwyd am wybodaeth ychwanegol am ail-droseddu a sut roedd y bartneriaeth yn ceisio ei leihau.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, cadarnhaodd yr Uwch Swyddog Gweithredol Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd a Môn bod ffigyrau troseddu yn cael eu darparu gan yr heddlu. Nododd bod yr heddlu yn cymharu ffigyrau o'r flwyddyn flaenorol gyda'r flwyddyn bresennol. Cadarnhawyd bod cydweithio da yn digwydd rhwng y bartneriaeth a'r heddlu i weld beth yw blaenoriaethau am y flwyddyn i ddod. Pe byddai cynnydd mewn ail droseddu, byddai'r bartneriaeth yn delio gyda hyn drwy brosiectau er mwyn delio gydag anghenion yr heddlu a'r cyhoedd. Yn anffodus, nid oedd modd adnabod o'r ffigyrau os oedd y rhain yn ail droseddau neu beidio ar hyn o bryd.

Mewn ymateb i gwestiwn gan aelod, nododd yr Uwch Reolwr Diogelu, Sicrwydd Ansawdd a Iechyd Meddwl bod y Gwasanaeth Tân ac Achub yn rhan o greu'r cynllun ac yn cyfrannu mewn cyfarfodydd.

Holwyd am wybodaeth bellach ynglŷn â'r holiadur a luniwyd er mwyn gosod y sylfaen i ddatblygu cynllun y bartneriaeth.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd yr Uwch Reolwr Diogelu, Sicrwydd Ansawdd a Iechyd Meddwl bod aelodau'r bartneriaeth yn cyfarfod wyneb yn wyneb cyn Covid-19 er mwyn trafod y cynllun. Eglurodd bod hyn nawr yn cael ei wneud ar ffurf holiadur syml a oedd yn chwilio am flaenoriaeth pob aelod o'r bartneriaeth. Ymhelaethodd y byddai'r bartneriaeth yn trafod blaenoriaethau'r aelodau er mwyn datblygu cynllun y flwyddyn ganlynol. Roedd hyn wedi bod yn broses llwyddiannus dros y cyfnod clo ac felly roedd y bartneriaeth wedi parhau i'w ddefnyddio. Teimlir fod yr holiadur yn caniatáu i'r aelodau rhoi mwy o wybodaeth nag oedd yr hen drefn gan fod gan aelodau mwy o amser i gysidro eu blaenoriaethau.

Trafodwyd ariannu'r bartneriaeth yn y dyfodol gan fod grantiau wedi cael eu tynnu oddi ar Wynedd a Môn a bellach o dan reolaeth Rhanbarth Gogledd Cymru. Gofynnwyd os oedd risg fod yr arian a allai gael ei ddefnyddio yng Ngwynedd a Môn yn debygol o gael ei wario mewn ardaloedd mwy trefol y rhanbarth.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, cadarnhaodd yr Uwch Swyddog Gweithredol Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd a Môn nad oedd risg i Wynedd a Môn gollir gyllideb yn gyfan gwbl. Ymhelaethodd bod rhan o'r gyllideb wedi ei glustnodi ar gyfer Gwynedd a Môn ac y gallai Gwynedd a Môn wneud cais i'r rhanbarth am gyllideb. Nododd bod y cydweithio rhwng y bartneriaeth a'r rhanbarth yn glos iawn.

Ystyriwyd sut roedd y bartneriaeth yn delio gyda'r argyfwng costau byw o ogwydd achosion domestig sydd ddim yn droseddau gan fod y rhain wedi codi 18.9% o'r flwyddyn flaenorol.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Uwch Reolwr Diogelu, Sicrwydd Ansawdd a Iechyd Meddwl y byddai hyn yn ffactor mawr ar gyfer cynllun 2023/24. Nid oedd yn ffactor ar gyfer 2022/23 gan nad oedd yr argyfwng costau byw wedi dechrau.

Eglurodd y byddai'r bartneriaeth yn gweithio yn agos gyda'r trydydd sector i roi cymorth ariannol.

Clodforwyd y bartneriaeth am y Gronfa Leihau Radicaleiddio. Credid ei fod yn broblem fawr i drigolion Gwynedd a Môn, yn enwedig pobl ifanc yr ardaloedd. Holwyd os oedd yna waith yn cael ei wneud i gydweithio gydag ysgolion er mwyn taclo'r broblem.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Uwch Reolwr Diogelu, Sicrwydd Ansawdd a Iechyd Meddwl bod yr heddlu yn arwain ar hyn drwy eu Huned Gwrthderfysgaeth. Eglurodd eu bod yn dysgu am sgiliau gwahanol er mwyn sicrhau fod pobl yn bod yn saff ar lein. Yn anffodus nid oedd modd gweld faint o lwyddiannus oedd y sesiynau hyn gan ei fod yn brosiect newydd. Gobeithid cael mesuryddion yn y dyfodol er mwyn gallu gweld os oedd ffigyrau radicaleiddio wedi lleihau.

Gofynnodd y Cadeirydd os fyddai modd derbyn y wybodaeth yma pan yr oedd ar gael i'r bartneriaeth.

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad, gan nodi'r sylwadau a chefnogi'r blaenoriaethau a chyfeiriad y gwaith i'r dyfodol.

6. CRAFFU Y CYNLLUN LLESIANT DRAFFT

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Arweinydd y Cyngor a Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn. Tynnwyd sylw yn fras at y prif bwyntiau canlynol:

- Esboniwyd byddai'r Cynllun Llesiant yn cael ei gyhoeddi ym mis Mai, gyda'r ymgynghoriad yn cael ei gynnal nes 6 Mawrth 2023.
- Ymhelaethwyd bod y gwaith i wneud y Cynllun Llesiant drafft wedi cael ei ddatblygu dros yr 18 mis diwethaf. Cynhaliwyd gweithdai dros yr haf gydag aelodau'r bwrdd er mwyn dysgu gwersi o'r cynllun llesiant blaenorol a gosod meini prawf er mwyn cytuno ar amcanion newydd. Nodwyd bod Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn yn awyddus i sicrhau eu bod yn ychwanegu gwerth drwy weithio gyda'i gilydd heb ddyblygu gwaith byddai'n cael ei gyflawni beth bynnag.
- Cadarnhawyd bod y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi llunio tri Amcan Llesiant ar gyfer y cyfnod 2023-2028. Roedd y rhain yn feysydd lle'r oedd y Bwrdd yn credu fod modd i'w aelodau gydweithio'n well er mwyn sicrhau canlyniad gorau posib i bobl Gwynedd a Môn. Yr amcanion drafft oedd:
 - Rydym am weithio gyda'n gilydd i liniaru effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau.
 - Rydym am weithio gyda'n gilydd i flaenoriaethu lles a llwyddiant ein plant a phobl ifanc.
 - Rydym am weithio gyda'n gilydd i gefnogi ein cymunedau i symud tuag at Sero Net Carbon.
- Pwysleisiwyd bod yr Iaith Gymraeg yn llinyn euraidd a fyddai'n cael ei hyrwyddo ym mhob maes yng nghynllun y Bwrdd.
- Eglurwyd bod y Bwrdd yn parhau i ymgynghori drwy rannu'r Cynllun Llesiant Drafft gyda chynghorau tref a chymuned, y trydydd sector, fforymau pobl hŷn, plant mewn gofal a myfyrwyr colegau a chweched dosbarth.

- Cadarnhawyd byddai'r Bwrdd yn addasu'r cynllun llesiant ddrafft yn dilyn y cyfnod ymgynghori pe byddai angen cyn ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn a'i gyhoeddi ym mis Mai.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau. Atgoffwyd yr aelodau bod y Pwyllgor yn ymgynghorai statudol. Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion canlynol:

Rhannwyd pryder am warchodaeth yr iaith Gymraeg yn y Cynllun, yn enwedig yn dilyn canlyniadau'r Cyfrifiad diweddar. Nodwyd er bod yr adroddiad yn nodi fod yr iaith yn llinyn euraidd, nid oedd wedi ei gynnwys fel amcan penodol yn y Cynllun newydd. Holwyd os byddai'r Bwrdd yn ystyried newid un o'r amcanion i gynnwys yr iaith Gymraeg neu ychwanegu amcan ychwanegol.

Mewn ymateb i'r sylwadau uchod:

- sicrhaodd y Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn bod yr iaith wedi ei wreiddio yn holl waith y Bwrdd. Nid oedd yr iaith wedi ei nodi fel amcan oherwydd bod holl aelodau'r Bwrdd yn gweithredu'n Gymraeg yn barod ac felly ddim yn darged newydd. Nodwyd y byddai'r Bwrdd yn ystyried diwygio'r cynllun er mwyn amlygu statws y Gymraeg o fewn y Cynllun.
- nododd Arweinydd y Cyngor bod yr is-grŵp iaith hefyd yn gweithio'n galed er mwyn sicrhau bod yr iaith Gymraeg yn cael ei ddefnyddio gan holl aelodau'r Bwrdd.

Ystyriwyd sut fyddai'r amcanion yn cael eu hariannu a pha mor debygol oedd trigolion i lwyddo eu dilyn yn ystod yr argyfwng costau byw.

- Mewn ymateb i'r sylwadau, cadarnhaodd Arweinydd y Cyngor bod ariannu prosiectau fel y Cynllun Llesiant yn heriol iawn. Roedd hyn oherwydd bod Llywodraeth Prydain yn rheoli llawer iawn o'r arian byddai'n effeithio ar hyn. Er hyn, roedd y Bwrdd yn ceisio dod ynghyd i ddatrys problemau effeithiau tloedi er mwyn ceisio adfer y sefyllfa.

Cyfeiriwyd at amcan llesiant 2, gofynnwyd sut adnabuwyd partneriaid. Mewn ymateb, nododd Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn bod trafodaethau wedi eu cynnal gyda'r Gwasanaeth Ieuentid a rhoddid ystyriaeth i addasu aelodaeth y Bwrdd yn dilyn mabwysiadu amcanion llesiant.

Gofynnwyd sut roedd y Bwrdd yn gobeithio anelu at sero net carbon, a sut effaith byddai hynny yn ei gael o fewn ardaloedd cefn gwlad Gwynedd a Môn.

Mewn ymateb i'r ymholiad:

- nododd Arweinydd y Cyngor ei fod yn bwysig iawn ymgeisio i gyrraedd sero net carbon. Pwysleisiodd bod gan bob awdurdod lleol gyfrifoldeb i ymgeisio at y nod yma. Gobeithir bod pob partner o fewn y Bwrdd yn ymrwymo i leihau ôl troed carbon a hyrwyddo a hwyluso'r gobaith o gyrraedd sero net carbon. Nid oedd modd rhannu cynlluniau penodol ar hyn o bryd nes byddai'r Bwrdd yn gallu rhannu syniadau o beth allai weithio a pa systemau oedd ddim yn gweithio mor effeithiol.
- cadarnhaodd y Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn bod modd asesu os oedd y partneriaid yn llwyddo i ymrwymo i gyrraedd sero net carbon drwy osod mesuryddion. Eglurodd bod Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn yn cydweithio gyda byrddau tebyg yn genedlaethol er mwyn ceisio canfod dull effeithiol o fesur hyn.

PENDERFYNWYD

(i) Derbyn yr adroddiad.

- (ii) **Gofyn i Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn sicrhau gwarchodaeth i'r laith Gymraeg yn y Cynllun Llesiant.**
- (iii) **Bod y Pwyllgor yn cefnogi'r amcan llesiant 'Rydym am weithio gyda'n gilydd i liniaru effaith tiodi ar lesiant ein cymunedau' gan ei fod yn holl bwysig.**
- (iv) **Bod angen sicrhau bod ein plant a phobl ifanc yn cael bob tegwch.**

7. TORRI GWAIR A CHYNNAL TIROEDD

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet Priffyrdd a Bwrdeistrefol ac Ymgynghoriaeth Gwynedd a Phennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol. Tynnwyd sylw yn fras at y prif bwyntiau canlynol:

- Eglurwyd bod yr adroddiad yn ddiweddariad ar drefniant torri gwair arfaethedig a gyflwynwyd i'r Pwyllgor ym mis Ionawr 2022.
- Adroddwyd bod treialon torri a chasglu gwair yn y broses o gael eu cynnal er mwyn hybu anghenion bywyd gwyllt a bioamrywiaeth. Ymhelaethwyd bod y gwaith o hadu'r ardaloedd yn y treialon wedi ei gwblhau ym mis Hydref a byddai modd gweld os byddent wedi bod yn llwyddiannus neu beidio o fis Ebrill 2023 ymlaen.
- Datganwyd bod y treialon wedi eu hariannu drwy dderbyn grantiau. Roedd y Cyngor wedi llwyddo i brynu peiriannau torri a chasglu gwair gyda'r arian yma a gellir eu defnyddio yn y dyfodol.
- Cadarnhawyd byddai'r treialon yn cael eu hyrwyddo o fewn stondin y Cyngor yn Eisteddfod Genedlaethol Llŷn ac Eifionydd 2023 ym Moduan. Rhannwyd bod ymwelwyr yr eisteddfod yn debygol o basio ardaloedd y treialon a gobeithid byddai'r blodau gwyllt wedi tyfu erbyn hynny er mwyn iddynt sylweddoli ar y gwahaniaeth. Gobeithir rhannu neges bositif a chadarnhaol am y treialon i'r cyhoedd a bod y system newydd am arbed arian.
- Pwysleisiwyd fod iechyd a diogelwch yn ystyriaeth bwysig iawn o fewn y treialon a ni fyddai ystyriaeth i ychwanegu unrhyw ardal i'r treialon os byddai'n amharu'n negyddol ar iechyd a diogelwch.
- Diolchwyd i'r Adran Amgylchedd am gydweithio mor agos gyda'r Adran Briffyrdd a Bwrdeistrefol ar y treialon hyn.
- Mynegwyd bod cytundeb newydd gyda'r gwasanaeth torri gwair yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd ar gyfer y tymor tyfu nesaf. Cadarnhawyd fod modd i'w ddiwygio yn dilyn canlyniad y treialon pan fyddai'r polisi newydd wedi cael ei ddatblygu.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion canlynol:

Gofynnwyd a oedd problemau yn debygol o godi yn deillio o'r ffaith ni fyddai'r polisi yn barod cyn i'r cytundeb fod yn ei le.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol na fyddai hyn yn broblem gan fod darpariaeth yn cael ei rhoi o fewn y cytundebau er mwyn caniatáu newidiadau o'r fath.

Nodwyd bod y Pwyllgor wedi ystyried adroddiad ar y mater yma yng nghyfarfod 13 Ionawr 2022. Holwyd am yr amserlen o ran mabwysiadu polisi newydd. Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol nad oedd y polisi wedi ei ddatblygu hyd yma oherwydd y tymhorau llawn oedd eu hangen ar gyfer y treialon. Eglurodd bod paratodau ar gyfer y treialon wedi cael eu gwneud ar ddiwedd y cyfnod tyfu diwethaf. Cadarnhaodd ei fod yn bwysig i'r adran asesu sut roedd y treialon yn mynd yn eu blaen cyn creu polisi. Nododd o ganlyniad byddai modd datblygu'r polisi erbyn Medi/Hydref 2023.

Yn dilyn yr ymateb, ystyriwyd gwahodd yr Adran yn ôl i gyfarfod o'r Pwyllgor Craffu Cymunedau tua mis Rhagfyr 2023.

Holwyd os byddai trafferthion i'r gwaith yn y dyfodol pe byddai arian grant pellach ddim ar gael.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol mai un taliad yn unig oedd y grant ac roedd y Cyngor wedi llwyddo i brynu peiriannau i dorri a chasglu gwair gyda'r arian hwnnw. Eglurodd y byddai'r gwaith yn gallu parhau yn y dyfodol oherwydd bod y peiriannau dal ym meddiant y Cyngor.

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD

- (i) **Derbyn yr adroddiad, gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y drafodaeth.**
(ii) **Gofyn i'r Adran gyflwyno canlyniadau'r treialon a'r polisi torri gwair newydd i'r Pwyllgor pan yn amserol.**

8. AMLINELLIAD O RAGLEN WAITH ADOLYGU GWASANAETHAU GWASTRAFF AC AILGYLCHU

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet Amgylchedd, Pennaeth Adran Amgylchedd a Phennaeth Cynorthwyol Adran Amgylchedd. Tynnwyd sylw yn fras at y prif bwyntiau canlynol:

- Cadarnhawyd bod y gwasanaeth casglu gwastraff ac ailgylchu wedi ei drosglwyddo i'r Adran Amgylchedd ers Hydref 2022. Roedd y Pennaeth Adran wedi bod yn dysgu mwy am y gwasanaeth ac yn ymglyfarwyddo gyda'r gwaith drwy fynd ar gylchdeithiau gyda rhai o'r gweithlu.
- Eglurwyd bod gweithlu'r gwasanaeth yn ymroddgar iawn gan eu bod yn darparu gwasanaeth wythnosol i tua 63,400 o anheddau ar draws y sir.
- Datganwyd bod canrannau ailgylchu Cymru yn dda iawn o'i gymharu â gwledydd eraill. Eglurwyd bod targed wedi ei osod gan Lywodraeth Cymru i ailgylchu 70% o holl wastraff domestig erbyn 2025. Roedd yn her i bob awdurdod lleol.
- Diolchwyd i'r adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol am ddatblygu systemau i sicrhau fod canran ailgylchu domestig Gwynedd yn sefydlog o gwmpas 64%. Er hyn, cydnabuwyd yr angen i wneud rhywbeth mawr er mwyn cyrraedd y targed o 70% erbyn 2025. Nododd ni fyddai'n bosibl ei gyrraedd drwy wneud man newidiadau i weithdrefnau presennol.
- Eglurwyd bod trefniadau gweithio'r gwasanaeth wedi newid o shifftiau 12 awr (tri diwrnod ymlaen, tri diwrnod i ffwrdd) i fod yn gweithio'r un oriau dros 5 niwrnod yr wythnos. Roedd hyn yn heriol dros gyfnod Covid-19 ond bellach roedd y gweithlu wedi addasu iddo ac yn gweithio ar sylfaen Tasg a Gorffen. Gobeithiwyd bod hyn yn mynd i arwain at arbedion o fewn y gwasanaeth ond yn anffodus roedd y costau yn fwy na ragwelwyd. Byddai'r adran yn ail edrych ar y trefniant hwn er mwyn asesu os oedd yn optimeiddio'r gwasanaeth i'w llawn botensial.
- Adroddwyd bod casglu gwastraff yn costio £232 yr annedd. Eglurwyd mai hwn oedd yr ail swm uchaf yng Nghymru. Cysidwyd bod hyn gan fod Gwynedd yn sir eang iawn. Er hyn, roedd perfformiad y gwasanaeth yn dda iawn o ran canran ailgylchu.
- Cadarnhawyd bod gorwariant sylweddol yn y maes casglu a thrin gwastraff. Oherwydd natur gorfforol y gwaith, roedd lefelau salwch staff yn uchel. Cydnabuwyd bod y lefel hwn yn uwch na rhai o awdurdodau eraill Cymru. Golygai bod rhai aelodau

o'r gweithlu yn gorfod gweithio oriau ychwanegol. Tybir i'r ffigyrau gorwariant fod o gwmpas £1.4 miliwn eleni ar gyllideb o oddeutu £5 miliwn.

- Pwysleisiwyd bod iechyd a diogelwch y gweithlu yn ganolog i'r gwasanaeth. Nid oedd strategaeth gwastraff ac ailgylchu amlwg gan y Cyngor. Roedd yr adran yn gobeithio datblygu hyn yn y dyfodol er mwyn sicrhau bod iechyd a diogelwch staff yn cael ei warchod.
- Dywedwyd bod yr adran yn derbyn cwynion cyson bod bocsys a biniau ailgylchu wedi torri a bod gwastraff yn chwythu ar hyd y ffordd gan nad oedd wedi cael ei gasglu. Tybir fod hyn hefyd yn effaith o salwch staff ac roedd yr adran yn ail asesu sut i ddarparu'r gwasanaeth yn y dull mwyaf effeithiol. Roedd y Llywodraeth yn obeithiol byddai awdurdodau lleol yn gallu didoli gwastraff ar ochr ffordd.
- Datganwyd bod yr adran yn ymgeisio i dderbyn systemau technolegol newydd er mwyn monitro'r gwasanaeth yn amserol ac i werthuso perfformiad y gwasanaeth. Gobeithir hefyd ddatblygu Portal er mwyn i bobl gallu gweld y rheswm pam nad oedd y gwastraff wedi cael ei gasglu a phryd byddai'r casgliad nesaf.
- Cadarnhawyd bod llawer o gytundebau gyda darparwyr er mwyn gallu cynnal y gwasanaeth. Adroddwyd bod yr adran yn awyddus i gryfhau'r cytundebau hynny er mwyn lleihau costau a gwella ansawdd y gwasanaeth.
- Esboniwyd bod yr adran wedi cael cefnogaeth gan WRAP Cymru i edrych ar sut allai'r adran wella'r gwasanaeth, er mwyn ei wneud mor syml ac effeithiol a phosibl.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion canlynol:

Gofynnwyd a oedd system yn bodoli lle'r oedd cynghorwyr yn cael neges pan nad oedd gwastraff wedi ei gasglu er mwyn rhannu'r wybodaeth gyda thrigolion eu ward.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Pennaeth Adran Amgylchedd nad oedd system o'r fath mewn lle ar hyn o bryd. Roedd yr adran yn gobeithio byddai system o'r fath yn cael ei ddatblygu ar ôl edrych ar ffigyrau'r gweithlu a derbyn data i fwydo i mewn i'r system.

Awgrymodd aelod y dylid ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio'r system a oedd yn bodoli gan y Tîm Cymunedau Glân a Thaclus ar gyfer aelodau. Nododd yn y cyfamser dylid cymryd camau i gysylltu gydag aelodau lleol.

Trafodwyd bod yr adran wedi diwygio cylchdeithiau fel bod yr un aelod o staff yn gweithio ar yr un teithiau. Credwyd bod hyn wedi bod yn effeithiol ac ystyriwyd os oedd safon y gwasanaeth yn gyson drwy'r sir yn dilyn y newid.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, cadarnhaodd Pennaeth Adran Amgylchedd bod safon y gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu gan y gwasanaeth yn dda iawn ar draws y sir. Fodd bynnag, roedd yr adran yn ceisio newid pa gylchdeithiau roedd gweithwyr yn ei gwblhau o dro i dro er mwyn osgoi diflastod a salwch staff. Golyga hyn bod rhai trafferthion yn codi wrth newid cylchdaith gan fod ystyriaethau gwahanol angen cael eu cyflawni ar gyfer gwahanol gylchdeithiau ac felly efallai bod rhai problemau yn codi o'i bryd i'w gilydd.

Mewn ymateb i gwestiwn gan aelod yng nghyswllt incwm yn deillio o ddeunyddiau ailgylchu, sicrhodd Pennaeth Adran Amgylchedd bod deunydd ailgylchu yn cael ei brosesu yn gyfrifol. Eglurodd bod yr incwm a dderbynnir ar gyfer y deunyddiau yn dda ond gellid ei uchafu pe byddai'r deunydd yn lanach.

Holwyd os oedd gan yr adran stoc o ddeunyddiau ailgylchu a sut byddai trigolion yn mynd o gwmpas holi am rhai newydd os byddai unrhyw beth yn digwydd i'w bocsys neu finiau.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Pennaeth Adran Amgylchedd bod gan yr adran stoc o finiau a bocsys ailgylchu ar safle ger Clynnog Fawr. Eglurodd mai'r cam cyntaf byddai ceisio trwsio'r bocsys, cartiau a biniau ailgylchu cyn rhoi deunyddiau newydd i drigolion, yn y gobaith o arbed costau.

Rhodddwyd sylw i drigolion a oedd yn byw mewn mannau poblog o'r sir, neu mewn stadau a fflatiau ac ystyried os ddylai unigolion bod yn fwy ystyriol o'r hyn maent yn ei wneud gyda'u gwastraff er mwyn sicrhau nad oedd yn chwythu i ffwrdd. Ystyriwyd hefyd os byddai'r adran yn cysidro rhoi biniau gwyrdd mawr mewn sefyllfaoedd o'r fath, gyda goriadau i'r rhai fyddai yn eu defnyddio. Mewn ymateb i'r ymholiad:

- cadarnhaodd Pennaeth Adran Amgylchedd y byddai'n wych os byddai pawb yn bod yn ofalus o'u cyfarpar ailgylchu – megis sicrhau bod y caeadau wedi cael eu rhoi ymlaen yn gywir. Er hyn, byddai hynny yn effeithiol ym mhob ardal o'r sir nid dim ond y rhai mwyaf poblog yn unig. Cadarnhawyd bod y plastig ar y cyfarpar yn galed iawn a chydabuwyd bod y bocsys yn torri'n hawdd.
- cytunodd Pennaeth Cynorthwyol Adran Amgylchedd bod rhoi biniau mawr yn opsiwn da ar gyfer rhai adeiladau a chymunedau. Ond, yn anffodus, nid oedd loriau presennol yr adran yn gallu codi'r mathau hynny o finiau i fyny ar hyn o bryd felly ni fyddai modd eu gwagio.

Cymharwyd ffigyrau canrannau ailgylchu Gwynedd gyda Cheredigion a Phowys ac ystyriwyd sut roedd y siroedd hyn yn llwyddo i ailgylchu canrannau uchel o wastraff. Mewn ymateb i'r ymholiad nododd Pennaeth Adran Amgylchedd:

- mai un ffactor sy'n debygol o effeithiau canrannau ailgylchu Gwynedd oedd bod pobl ddim o reidrwydd yn rhoi'r gwastraff ailgylchu yn y bocs cywir, neu yn eu rhoi yn y bin gwyrdd yn hytrach na'i ailgylchu. Tybiwyd bod y siroedd eraill yn casglu holl eitemau ailgylchu mewn un bag ac wedyn bod staff ac offer yn eu didoli. Dyma pam roedd yr Adran yn cefnogi'r syniad o ddidoli gwastraff ailgylchu ar ochr stryd.
- bod yr adran yn annog unrhyw un i gysylltu â nhw gyda chwynion er mwyn cael dealltwriaeth o'r trafferthion sy'n wynebu pobl a gallu datblygu ffyrdd o'u datrys. Gobeithir byddai'r nifer o gwynion yn lleihau mewn amser gan fod llai o broblemau yn codi o fewn y gwasanaeth.
- bod gan Sir Benfro agwedd hwyliog ac arloesol iawn tuag at y gwasanaeth a thybir fod hyn yn arwain at fwy o eitemau'n cael eu hailgylchu. Roedd yn sir debyg i Wynedd ond yn llai o faint. Nodwyd hefyd bod gan weithlu'r gwasanaeth yn Sir Benfro berthynas agos gyda staff y swyddfeydd yn y sir, sy'n annog perfformiad da yn y gwaith. Roedd perthynas fel hyn yn rhywbeth roedd yr adran yn gobeithio llwyddo ei gael yma yng Ngwynedd.

Trafodwyd os oedd yr Adran wedi ystyried cael biniau mawr cymunedol er mwyn casglu gwastraff a ellir ei ailgylchu mewn rhai ardaloedd.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Pennaeth Adran Amgylchedd bod biniau fel rhain wedi bod yn effeithiol mewn rhai cymunedau yn y gorffennol. Fodd bynnag, byddai rhaid i'r adran ystyried agwedd y cyhoedd tuag atynt cyn gosod biniau newydd gan eu bod yn eitemau hawdd iawn i'w difrodi neu gamddefnyddio, gan greu costau ychwanegol i'r adran.

Manylwyd ar y ffaith bod cyfraddau salwch staff yn uchel a holwyd sut roedd yr adran yn cefnogi eu gweithlu.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Pennaeth Adran Amgylchedd bod iechyd a diogelwch y staff yn ganolog i'r gwasanaeth. Roedd amgylchiadau staff yn cael eu monitro mor fuan â phosibl er mwyn sicrhau nad oedd neb yn niweidio'i hunain yn y gwaith. Ymhelaethodd

bod yr adran yn trefnu hyfforddiant i'r gweithlu yn gyson er mwyn sicrhau bod rheolau ac arferion da yn cael eu dilyn.

Mewn ymateb i gwestiwn gan aelod yng nghyswllt barn y gweithlu ar y ffordd o weithio, nododd Pennaeth Adran Amgylchedd bod y gweithlu yn awyddus i drafod y patrwm gwaith. Eglurodd bod trafodaethau cychwynol o ran materion salwch a chostau wedi eu cynnal gyda'r undebau a bwriedir ymweld â'r gweithlu gyda'r swyddogion undeb.

Holwyd os oedd gan yr adran unrhyw arweiniad pryd byddai'r rhaglen waith yn barod. Gofynnwyd iddynt ddod yn ôl at y Pwyllgor Craffu pan fyddai'n barod.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Pennaeth Adran Amgylchedd bod toriadau presennol y Cyngor wedi effeithio ar allu'r adran i ddatblygu cynllun gwaith ar hyn o bryd. Wrth i'r sefyllfa ariannol amlygu ei hun, byddai modd i'r adran weithio ar y rhaglen waith. Awgrymodd y gellid cyflwyno rhai elfennau o'r rhaglen waith gerbron y pwyllgor hwn er mwyn i'r aelodau rhoi ystyriaeth iddynt

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad, gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y drafodaeth.

9. BLAENRAGLEN PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU 2022/23

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Ymgynghorydd Craffu a thynnwyd sylw at y prif bwyntiau canlynol:

- Adroddwyd bod y Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd yn mynychu cyfarfodydd rheolaidd gydag Aelodau Cabinet a Phenaethiaid Adran perthnasol. Mewn cyfarfod diweddar gydag Aelod Cabinet Priffyrdd a Bwrdeistrefol ac Ymgynghoriaeth Gwynedd, cyfeiriwyd at yr eitem 'Strategaeth Llifogydd Lleol' a graffwyd yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 27 Hydref 2022. Roedd y Pennaeth Adran a'r Aelod Cabinet yn awyddus iawn i'r pwyllgor graffu 'Asesiad Risg Llifogydd' yng nghyfarfod y pwyllgor craffu ym mis Mawrth gan ei fod yn amserol wrth ddatblygu Strategaeth Llifogydd Lleol.
- Gofynnwyd i'r aelodau gymeradwyo'r addasiad yma i'r rhaglen waith.

PENDERFYNWYD

Mabwysiadu'r rhaglen waith diwygiedig ar gyfer 2022/23.

10. CYFARFODYDD HERIO PERFFORMIAD

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Ymgynghorydd Craffu a thynnwyd sylw at y prif bwyntiau canlynol:

- Adroddwyd mai un cyfarfod herio perfformiad a gynhelir ar gyfer meysydd gwaith Priffyrdd a Bwrdeistrefol ac Ymgynghoriaeth Gwynedd (YGC) yn dilyn trosglwyddiad YGC i'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol.
- Atgoffwyd bod sedd wag i gynrychioli'r Pwyllgor Craffu Cymunedau yng nghyfarfod herio perfformiad Amgylchedd.
- Cadarnhawyd yn dilyn cyfarfod anffurfiol y Pwyllgor a gynhaliwyd 27 Hydref, 2022, rhoddwyd y cyfle i'r pedwar cynrychiolydd presennol i ddatgan diddordeb. Yn dilyn derbyn ymatebion, argymhellwyd:
 - o Bod y Cynghorydd Llio Elenid Owen yn llenwi'r sedd wag ar gyfarfod Herio Perfformiad Amgylchedd.

- Y Cynghorwyr Stephen Churchman a Rob Triggs i gynrychioli'r pwyllgor yng nghyfarfodydd herio perfformiad Priffyrdd a Ymgynghoriaeth Gwynedd, gyda'r Cynghorydd Arwyn Herald Roberts yn aelod wrth gefn.

PENDERFYNWYD

Ethol y Cynghorwyr Rhys Tudur a Llio Elenid Owen i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad maes gwaith Amgylchedd.

Ethol y Cynghorwyr Stephen Churchman a Rob Triggs i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad maes gwaith Priffyrdd, Bwrdeistrefol a Ymgynghoriaeth Gwynedd, gyda'r Cynghorydd Arwyn Herald Roberts yn aelod wrth gefn.

Dechreuodd y Cyfarfod am 10:30yb a gorffennodd am 13:15yp

CADEIRYDD